

گزارشی از:

**عملکرد استانها در خصوص
بند ح تبصره ۳ قانون بودجه
سال ۱۳۸۲
(مرحله دوم)**

وزارت بازرگانی
معاونت توسعه بازرگانی داخلی
مرکز اصناف و بازرگانان ایران

جزوه
شماره ۲۱

معاونت امور تولیدی و بازرگانی
اردیبهشت ۱۳۸۴

وزارت بازرگانی
معاونت توسعه بازرگانی داخلی
مرکز امور اصناف و بازرگانان

شناسنامه گزارش :

- ❖ عنوان گزارش : عملکرد استانها در خصوص بند ۳ قانون بوجه سال ۱۳۸۲ (مرحله دوم)
- ❖ اجزای گزارش : چکیده / مقدمه / تجزیه و تحلیل جداول آماری / مشکلات و تنگناها / پیشنهادات و راهکارها
- ❖ تعداد صفحات : ۲۴ صفحه
- ❖ ماه و سال تهیه گزارش : اردیبهشت ماه ۱۳۸۴
- ❖ شماره ثبت گزارش : ۲۱-۵۰۱-۳-ت
- ❖ تاریخ ثبت گزارش : ۸۴/۲/۲۶
- ❖ حوزه تهیه کننده : معاونت امور تولیدی و بازرگانی
- ❖ تهیه کننده گزارش : مجید کریمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصلاح و نوسازی ساختار تجارت داخلی به ویژه در حیطه اصناف نیازمند حداقل سه اقدام اساسی است: تهیه بسترهای مناسب قانونی، اصلاح ساختار مدیریت اصناف در بخش دولتی و اراده معطوف به تغییر و تحول اصناف و بازرگانان در بخش خصوصی. گذر قانون نظام صنفی در تاریخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۴ از تصویب مجلس شورای اسلامی، نخستین و مهمترین اقدام برای تمهید بسترهای قانونی این تحول نوظهور بود. تاسیس مرکز اصناف و بازرگانان از طریق ادغام ساخت‌های قبلی مدیریتی دومین گام مهم در این راه تلقی می‌شود و اراده معطوف به تغییر و تحول اصناف و بازرگانان کشور از خلال شورای اصناف کشور و رویکردهای جدید ناظر به توانمندسازی و تجدید ساختار، ارتقاء دانش و تسهیل تعامل اصناف و بازرگانان با اقتصاد جهانی و تحقق سهم بخش اصناف بر اساس افزایش بهره‌وری عوامل انسانی، سرمایه‌ای و ... سومین گام مهمی است که امید است تعامل منطقی این سه اقدام، نوسازی و تحول ساختار تجارت داخلی در حیطه اصناف و بازرگانان را موجب شود.

مرکز امور اصناف و بازرگانان با الهام از قانون نظام صنفی و با تعامل منطقی با سازمان‌های صنفی کشور سعی دارد در چارچوب برنامه‌های منظم و زمانمند اصلاح رفتار و عملکرد صنفی را از خلال توسعه فرهنگی، تحول و نوسازی در بینش و دانش اصناف، توسعه ظرفیت‌های حقوقی با هدف حمایت‌های قانونی از توسعه اصناف، توسعه و بهسازی منابع مادی و انسانی و نوسازی ابزارآلات، رویه‌ها و مکان‌یابی بهینه واحدهای صنفی را پیگیری کند. این مرکز تحقق اهداف مذکور را با دو بال انجام امور تحقیقاتی-مطالعاتی و انجام امور اجرایی پیگیری خواهد کرد. در این راستا اقدام به تهیه «عملکرد استان‌ها در خصوص بند ح تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ (مرحله دوم)» کرده است، با این امید که مورد استفاده متولیان امر ساماندهی اصناف کشور قرار گیرد. امید است با عنایت به خداوند متعال و از پرتو همت کارشناسان و متخصصان مومن و متعهد، این مرکز بتواند با تهیه گزارش‌های ارزشمند، در بالابردن سطح آگاهی و اطلاعات مورد نیاز بخش‌های صنفی تولیدی، توزیعی، خدماتی و خدمات فنی و مالا ارتقاء سطح فرهنگ اقتصادی و بازرگانی کشور، گام‌های موثری بردارد.

مرکز امور اصناف و بازرگانان

چکیده:

تحولات پیچیده و سریع چند دهه اخیر و نیز شتاب گیری روند جهانی شدن موجب شده است تا جوامع گوناگون تلاش کنند تا بیش از پیش خود را برای پذیرش تحول آماده کنند. آنچه تا چند دهه پیش به عنوان یک امتیاز اقتصادی تلقی می‌شد، عبارت بود از حمایت از برپایی و فعال نگهداشتن شرکت‌ها و بنگاه‌های بزرگ اقتصادی تا بدینوسیله اقتصاد پویاتر و قدرتمندتر شود.

این تفکر چند دهه رونق داشت و بر پایه آن شرکت‌های غول پیکری نیز پدیدار شدند، اما تحولات اخیر بویژه فشارهای جمعیتی، نوآوری‌های لحظه به لحظه، پیچیده شدن فرایندهای مدیریتی، نیاز به تصمیم‌گیری‌های آنی و استفاده از تجارت بنگاه‌های خرد و متوسط (SMES) اهمیت این بنگاه‌ها را نمایان ساخته به طوری که ایجاد و حمایت از بنگاه‌های مذکور، یکی از اولویت‌های اساسی برنامه‌های توسعه اقتصادی بسیاری از کشورهای پیشرفته و توسعه یافته می‌باشد.

در کشور ما نیز، در سال‌های اخیر این امر مهم تا حدودی توجه مسئولین را به خود جلب نموده به طوری که جهت حمایت از این بخش تصمیماتی اتخاذ شده و تسهیلات هر چند اندکی را اختصاص داده‌اند. با عنایت به پتانسیل‌های بالای اشتغالزایی اصناف تولیدی کشور به عنوان ترجمان بنگاه‌های کوچک و متوسط SMES، بهره‌برداری از فرصت‌های موجود در این بخش، حمایت از سرمایه‌گذاری و نیز تاسیس شرکت‌های مدیریت صادرات می‌تواند به تحرک اقتصادی بنگاه‌های مذکور بیانجامد.

در راستای تحقق هدف بالا، دولت در بودجه سال ۱۳۸۲، مقدار ۲۵۰ میلیارد ریال تسهیلات تخصیص داد، که ۱۷۰ میلیارد ریال از این رقم تامین و اختصاص یافت و مابقی آن متاسفانه تاکنون تامین نشده است.

گزارش اعطای تسهیلات فوق به متقاضیان در استان‌ها، هر ماهه از طریق بانک عامل (بانک صادرات) به این مرکز ارسال می‌شود. بررسی آخرین گزارش که در تاریخ ۸۳/۱۲/۳۰ از سوی بانک مذکور ارسال شده است و متضمن عملکرد سازمان بازرگانی و همچنین شعبات بانک عامل در استان‌ها است مبین آن است که حدود ۶۰٪ از اعتبارات اختصاص یافته (۱۷۰ میلیارد ریال) توسط متقاضیان جذب و مابقی آن جذب نشده و در حساب شعب بانک عامل موجود می‌باشد. علت اصلی عدم جذب نیز بر مبنای نظر استان‌ها ایجاد وقفه شعب بانک‌های عامل در پرداخت تسهیلات مذکور عنوان شده است. همچنین عدم واریز مبلغ ۴۰ میلیارد ریال مابقی تعهدات از سوی دولت مشکلات متعددی را برای متقاضیان طرح‌ها ایجاد کرده است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	چکیده
۵	مقدمه
۷	تجزیه و تحلیل جداول آماری
۱۸	مشکلات و تنگناها
۲۳	پیشنهادات و راهکارها

مقدمه

این گزارش ابعاد عملیات اجرایی در راستای اعطای تسهیلات به طرح‌های سرمایه‌گذاری اشتغالزایی بخش تعاونی و خصوصی در زمینه صنوف تولیدی و شرکت‌های تخصصی صادراتی از محل بند ح تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور منتهی به تاریخ ۸۳/۱۲/۳۰ را تشریح می‌کند. شایان ذکر است که آمار دریافتی از استان‌ها مبتنی بر جداول اطلاعات بانک عامل بوده و بعضاً دارای خطاهای آماری می‌باشد که جهت رفع این نقیصه، مکاتباتی با بانک صادرات ایران صورت پذیرفته است.

بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط **SMES** نقش بسیار سازنده و موثری در رشد و توسعه اقتصادی، ایجاد اشتغال و فراهم کردن بستر مناسب برای نوآوری و افزایش صادرات کشورها داشته‌اند. در این بنگاه‌ها کارآفرینی و خلاقیت بالایی مشاهده می‌شود. این بنگاه‌ها بخش عظیمی از جمعیت کشورها را جذب و فرصت‌های شغلی زیادی را ایجاد نموده‌اند به طوری که به عنوان موتور توسعه با حمایت دولت‌ها و سازمان‌های غیردولتی، جهش عظیمی در فرایند پیشرفت ایجاد کرده‌اند. موفقیت‌های حاصله توسط این بنگاه‌ها موجب شده تا بسیاری از کشورهای پیشرفته و در حال توسعه، قرن بیست و یکم را قرن **SMES** بنامند و اساساً این بنگاه‌ها را به عنوان میانبری برای ترقی اقتصاد ملی محسوب نمایند.

اصناف تولیدی بستر بسیار مناسب برای ایجاد فرصت‌های شغلی با کمترین سرمایه‌گذاری محسوب می‌شوند که با حمایت از آنها علاوه بر دستیابی به رشد و

توسعه اقتصادی کشور، نقش ارزنده‌ای در کاهش بیکاری و توسعه صادرات دارند. پراکندگی جغرافیایی آنها، شبکه مناسب و مطلوبی را جهت توسعه متوازن منطقه‌ای و جلوگیری از ایجاد شکاف میان مناطق محروم و توسعه یافته کشور در اختیار برنامه‌ریزان کلان کشور قرار می‌دهد.

از آنجا که بنگاه‌های کوچک و متوسط (SMES) سهم بسیار بالایی در تولید ناخالص داخلی GDP دارند حمایت دولت از آنها می‌تواند به توسعه ظرفیت‌های اشتغال، سرمایه‌گذاری در این بخش و نوسازی این بنگاه‌ها بینجامد. در این رابطه دولت در سال ۱۳۸۲ در قالب بند ح تبصره ۳ قانون بودجه مبلغ ۲۵۰ میلیارد ریال تسهیلات به بخش بازرگانی کشور اختصاص داد. اعتبارات مذکور به طور خاص برای ایجاد فرصت‌های شغلی، به صنوف تولیدی تحت نظر وزارت بازرگانی و تاسیس شرکت‌های مدیریت صادرات اختصاص یافت.

در ادامه به استناد گزارشات واصله از اداره کل آمار و برنامه‌ریزی بانک صادرات ایران به بررسی عملکرد سازمان‌های بازرگانی و شعب استانی بانک عامل می‌پردازیم. آمار ارسالی نیز صرفاً مبتنی بر جداول آماری ارسالی از شعب استانی بانک عامل بوده و لذا در مواردی برخی خطاهای آماری نیز در آن وجود دارد.

تجزیه و تحلیل جداول آماری

جدول شماره ۱ نشان دهنده، عملکرد اعطای تسهیلات به صنوف تولیدی از محل بند ح تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور است. در این جدول سرفصل‌های زیر به چشم می‌خورد:

- طرح‌های معرفی شده توسط سازمان‌های بازرگانی استان‌ها
- طرح‌های کامل از نظر مدارک و اطلاعات
- طرح‌های در جریان تکمیل مدارک و اطلاعات
- طرح‌های فاقد توجیه اقتصادی از نظر بانک
- طرح‌های ناقص
- طرح‌های تایید شده در بانک
- طرح‌های قرارداد منعقد شده
- طرح‌های آماده انعقاد قرارداد
- فرصت شغلی ایجاد شده
- میزان تسهیلات پرداختی

در جدول شماره ۲ شاخص‌هایی از جمله موارد زیر جهت ارزیابی عملکرد سازمان‌های بازرگانی استان‌ها و همچنین شعب استانی بانک‌های عامل ارائه شده است:

- نسبت تسهیلات پرداختی به اشتغال ایجاد شده
 - نسبت طرح‌های کامل از نظر مدارک به طرح‌های معرفی شده
 - نسبت تسهیلات پرداختی به سهمیه استان
 - نسبت ارزش طرح‌های کامل از نظر مدارک و اطلاعات جهت بررسی در بانک به سهمیه استان
 - نسبت ارزش طرح‌های در جریان تکمیل مدارک و اطلاعات به سهمیه استان
 - نسبت ارزش طرح‌های فاقد توجیه از نظربانک به ارزش طرح‌های معرفی شده توسط سازمان بازرگانی
 - نسبت ارزش طرح‌های تایید شده در بانک به سهمیه استان
 - نسبت ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده در بانک به سهمیه استان
 - نسبت ارزش طرح‌های آماده انعقاد قرارداد در بانک به سهمیه استان
- هر یک از شاخص‌های مذکور از بعد خاصی به بررسی و تجزیه و تحلیل روند اجرایی طرح پرداخته و عملکرد سازمان‌ها و بانک‌های عامل را مورد ارزیابی قرار داده است.

مرکز اصناف و بازار گلان ایران

جدول شماره ۲- گزارش نسبتهای عملکردی اعطای تسهیلات صرف تولیدی استان از محل بند ح تبصره ۳ قانون بودجه سال ۸۲ کل کشور

ردیف	نام استان	نسبت تسهیلات پرداختی به اشتغال ایجاد شده	نسبت طرحهای کامل از نظر مدارک به طرحهای مورد بررسی شده	نسبت تسهیلات پرداختی به سهمیه استان (درصد)	نسبت طرحهای کامل از نظر مدارک و اطلاعات جهت بررسی در بانک به سهمیه استان	نسبت ارزش افزوده از نظر بانک به ارزش طرحهای موردی شده توسط سازمان بازار گلانی	نسبت ارزش طرحهای قرارداد منعقد شده در بانک به سهمیه استان	نسبت ارزش طرحهای قرارداد منعقد شده در بانک به سهمیه استان	نسبت ارزش طرحهای قرارداد منعقد شده در بانک به سهمیه استان
۱	آذربایجان شرقی	۳۹,۷	۹۵,۰	۸۴,۳	۹۴,۷	۴,۳	۹۴,۷	۸۶,۸	۷,۹
۲	آذربایجان غربی	۳۲,۳	۱۰۰,۰	۶۵,۷	۶۷,۶	۰,۰	۶۷,۶	۶۵,۷	۱,۹
۳	ارمنستان	۳۰,۰	۵۰,۰	۴۳,۸	۴۹,۸	۰,۰	۴۷,۸	۴۳,۸	۴,۰
۴	اصفهان	۱۵,۲	۱۰۰,۰	۴۵,۸	۰,۰	۰,۰	۴۵,۸	۴۵,۸	۰,۰
۵	ایلام	۵,۰	۹۹,۱	۸۵,۶	۱۳۶,۱	۴,۷	۱۳۶,۱	۱۴۶,۱	۴۳,۳
۶	بوشهر	۳۵,۶	۱۰۰,۰	۸۰,۴	۹۷,۳	۰,۰	۰,۰	۸۷,۸	۷,۴
۷	تهران	۱۲۹,۳	۷۴,۰	۳۲,۱	۵۷,۶	۴۴,۹	۴۴,۹	۳۳,۱	۱۲,۲
۸	فارس	۵۷,۸	۸۲,۲	۸۰,۵	۸۷,۲	۴۸,۳	۱۲۱,۴	۸۰,۵	۴,۸
۹	قم	۵۵,۱	۵۸,۸	۶۶,۸	۱۲۱,۴	۷۳,۳	۱۲۱,۴	۹۶,۸	۵۴,۷
۱۰	خراسان	۱۷,۷	۸۳,۲	۲۹,۹	۶۹,۵	۴۷,۰	۶۹,۵	۳۳,۷	۲۵,۸
۱۱	خوزستان	۴۶,۶	۱۰۰,۰	۷۸,۸	۷۸,۸	۰,۰	۷۸,۸	۷۸,۸	۰,۰
۱۲	زنجان	۳۶,۱	۱۰۰,۰	۷۳,۱	۸۱,۴	۰,۰	۸۱,۴	۷۳,۱	۸,۳
۱۳	چهارمحال و بختیاری	۴۲,۰	۷۷,۷	۶۸,۷	۹۵,۲	۱۸,۴	۹۵,۲	۸۷,۱	۸,۱
۱۴	مدان	۲۴,۸	۲۵,۷	۱۳,۰	۲۴,۳	۷۵,۷	۲۶,۱	۲۰,۲	۵,۹
۱۵	سیستان و بلوچستان	۵۶,۷	۷۹,۱	۱۶,۸	۵۷,۹	۱۵,۸	۱۵,۸	۱۸,۶	۲۵,۸
۱۶	گلرس	۵۳,۹	۸۸,۵	۵۱,۵	۸۶,۹	۱,۳,۱	۸۶,۹	۵۳,۷	۳۰,۶
۱۷	کرمان	۴۸,۳	۱۰۰,۰	۹۱,۹	۹۴,۵	۰,۰	۹۴,۵	۹۱,۹	۲,۶
۱۸	کرمان	۳۹,۳	۱۰۰,۰	۸۳,۹	۱۰۲,۲	۰,۰	۱۰۱,۳	۸۳,۹	۱۷,۳
۱۹	کرمانشاه	۳۱,۶	۱۰۰,۰	۸۲,۰	۸۹,۵	۰,۰	۸۹,۵	۸۲,۰	۷,۵
۲۰	گیلان و دماوند	۲۳,۷	۱۰۰,۰	۸۱,۶	۸۷,۱	۰,۰	۸۷,۱	۸۱,۶	۵,۵
۲۱	گیلان	۱۰,۵,۱	۱۰۰,۰	۸۹,۳	۱۰۱,۳	۰,۰	۸۹,۳	۸۹,۳	۰,۰
۲۲	گلستان	۲۵,۷	۸۲,۸	۷۱,۸	۷۱,۸	۱۴,۳	۷۱,۸	۷۱,۸	۰,۰
۲۳	لرستان	۱۰,۵	۶۷,۳	۵۸,۵	۷۲,۲	۴۵,۷	۷۲,۲	۶۵,۳	۳,۵
۲۴	مازندران	۴۱,۶	۹۸,۵	۴۲,۳	۴۵,۴	۰,۶	۴۴,۸	۴۲,۳	۲,۵
۲۵	مرکزی	۵,۰	۱۶,۰	۸۲,۱	۱۵,۷	۸۲,۱	۹۷,۸	۹۷,۸	۰,۰
۲۶	هرمزگان	۲۱,۸	۱۰۰,۰	۷۱,۸	۱۳۳,۵	۰,۰	۱۱۰,۹	۷۱,۸	۳۹,۰
۲۷	همدان	۲۴,۷	۸۸,۵	۶۶,۲	۱۵۸,۵	۲۵,۳	۹۹,۷	۶۷,۱	۲۲,۴
۲۸	یزد	۴۸,۹	۸۲,۳	۷۳,۸	۷۹,۹	۱۵,۵	۷۹,۹	۷۳,۸	۵,۲
	جمع کل	۰,۰	۰,۰	۶۲,۹	۰,۰	۰,۰	۰,۰	۰,۰	۰,۰

۱- نمودار شماره ۱ نسبت تسهیلات پرداختی به ایجاد اشتغال را نشان می دهد و بیانگر سرانه پایین سرمایه گذاری برای ایجاد هر فرصت شغلی در بخش صنوف تولیدی می باشد، به طوری که میانگین سرمایه گذاری برای ایجاد هر شغل کمتر از ۴۰ میلیون ریال است. به جرات می توان گفت که این حوزه از نظر هزینه سرمایه گذاری در امر ایجاد اشتغال، نسبت به حوزه هایی چون صنعت و کشاورزی از توجیه اقتصادی بالایی برخوردار است چرا که با حداقل سرمایه گذاری امکان ایجاد فرصت شغلی میسر است. این امر لزوم توجه بیشتر به بخش مستعد صنوف تولیدی را اجتناب ناپذیر می نماید.

نمودار مذکور نشان می دهد که استان های مرکزی و ایلام با هزینه سرمایه گذاری ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال برای ایجاد یک شغل کمترین و استان های تهران و گیلان به ترتیب با ۱۲۹/۴۰۰/۰۰۰ و ۱۰۵/۱۰۰/۰۰۰ ریال بیشترین رقم سرمایه گذاری برای ایجاد یک شغل را به خود اختصاص داده اند.

در سایر استان ها هزینه سرمایه گذاری برای ایجاد هر شغل کمتر از ۶۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است.

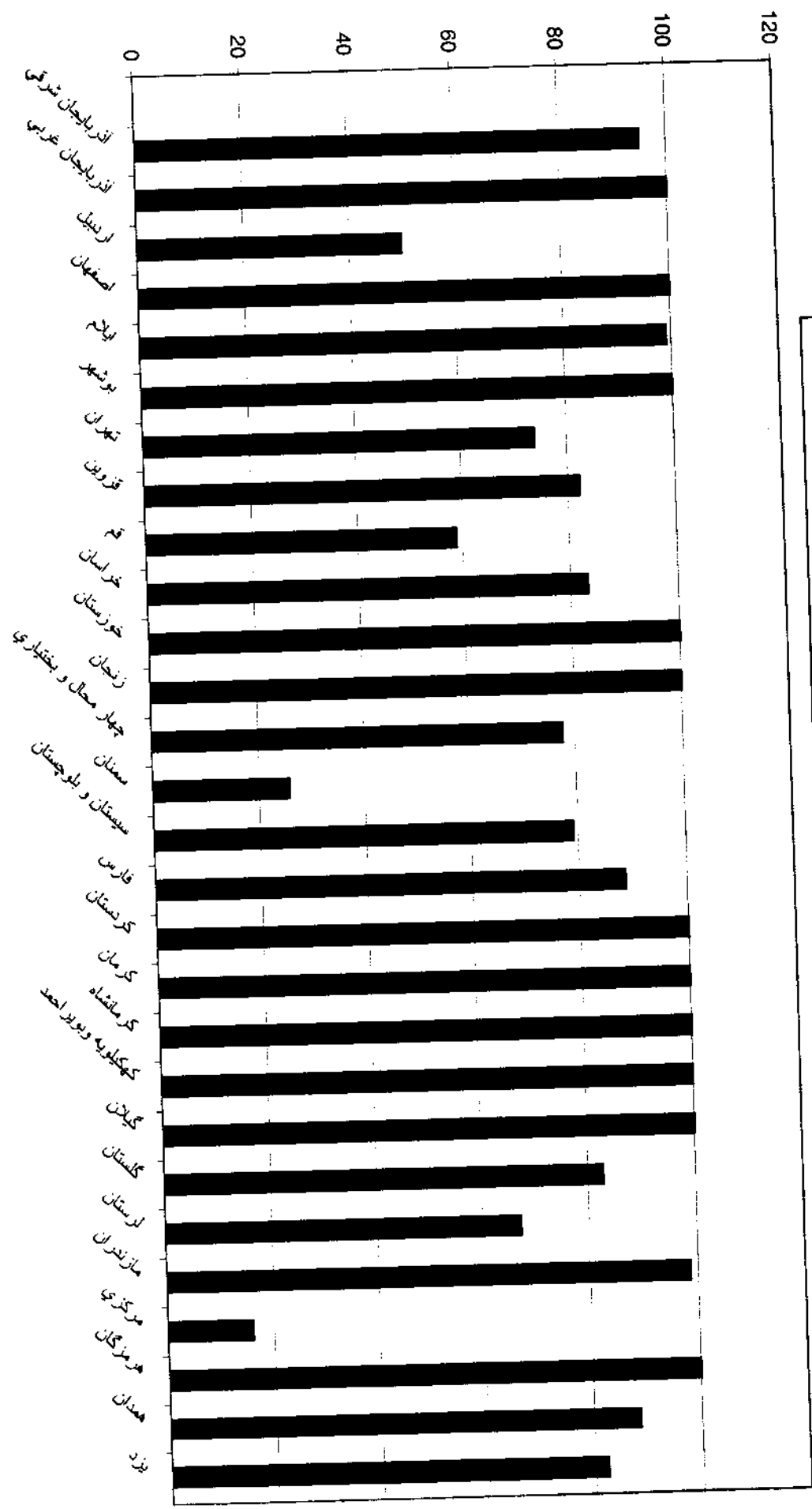
نمودار شماره (1) نسبت تسهیلات پرداختی به اشتغال ایجاد شده

۲- نمودار شماره ۲ عملکرد سازمان‌های بازرگانی استان‌ها را از نظر دقت در تکمیل پرونده متقاضیان، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده است. با توجه به اینکه ایجاد تاخیر در پرداخت تسهیلات مذکور، نارضایتی و دلسردی متقاضیان طرح‌ها را به دنبال خواهد داشت لذا، دقت در پذیرش و تکمیل پرونده یکی از عوامل سرعت بخشیدن در جذب تسهیلات خواهد بود، در این راستا شایسته است که سازمان‌های استان‌ها در شناسایی، پذیرش و تشکیل پرونده‌ها سرعت و دقت عمل بالایی اعمال نمایند.

با عنایت به موارد فوق، اکثر استان‌ها، حداکثر دقت و سرعت عمل را اعمال نموده‌اند لیکن بعضی استان‌ها مانند استان سمنان مدارک کمتر از ۵۰٪ طرح‌های معرفی شده توسط آنها کامل و بی عیب بوده و مابقی آنها عودت داده شده‌اند. همین مسئله از جمله عوامل کندی پرداخت تسهیلات و اجرای طرح در استانها بوده است.

نمودار شماره (۲) نسبت طرح‌های کامل از نظر مدارک به طرح‌های معرفی شده

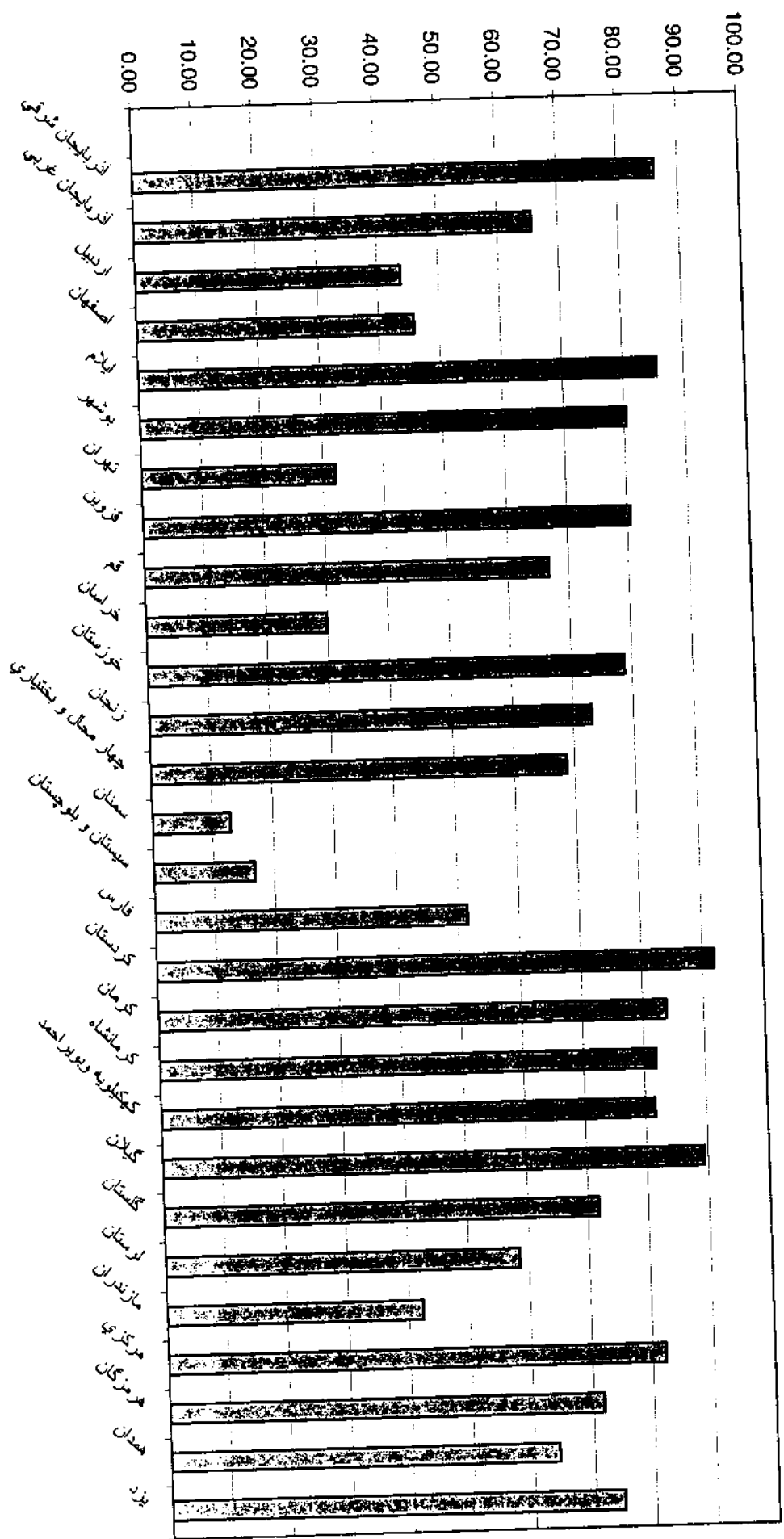

۳) نمودار شماره ۳ نشان می‌دهد که چه درصدی از سهمیه اعتبارات استانها پرداخت شده است. این شاخص عملکرد سازمانهای بازرگانی و بانکهای عامل استانها را تجزیه و تحلیل قرار می‌کند.

مطابق نمودار فوق استانهای کردستان و گیلان به ترتیب با ۹۹ و ۸۹/۴ درصد بیشترین جذب را داشته باشد و توانسته اند در تمام مراحل کار از سایر استانها موفق تر عمل نمایند. در مقابل استانهای سمنان و سیستان و بلوچستان با ۱۳ و ۱۶/۸ درصد به ترتیب کمترین جذب را دارا بوده اند.

بررسی عملکرد بانکها و سازمانهای بازرگانی این دو استان نشان می‌دهد که بیشترین مشکل به اشکال تراشی های بانکها برمی‌گردد. (در پایان گزارش به آنها اشاره شده است).

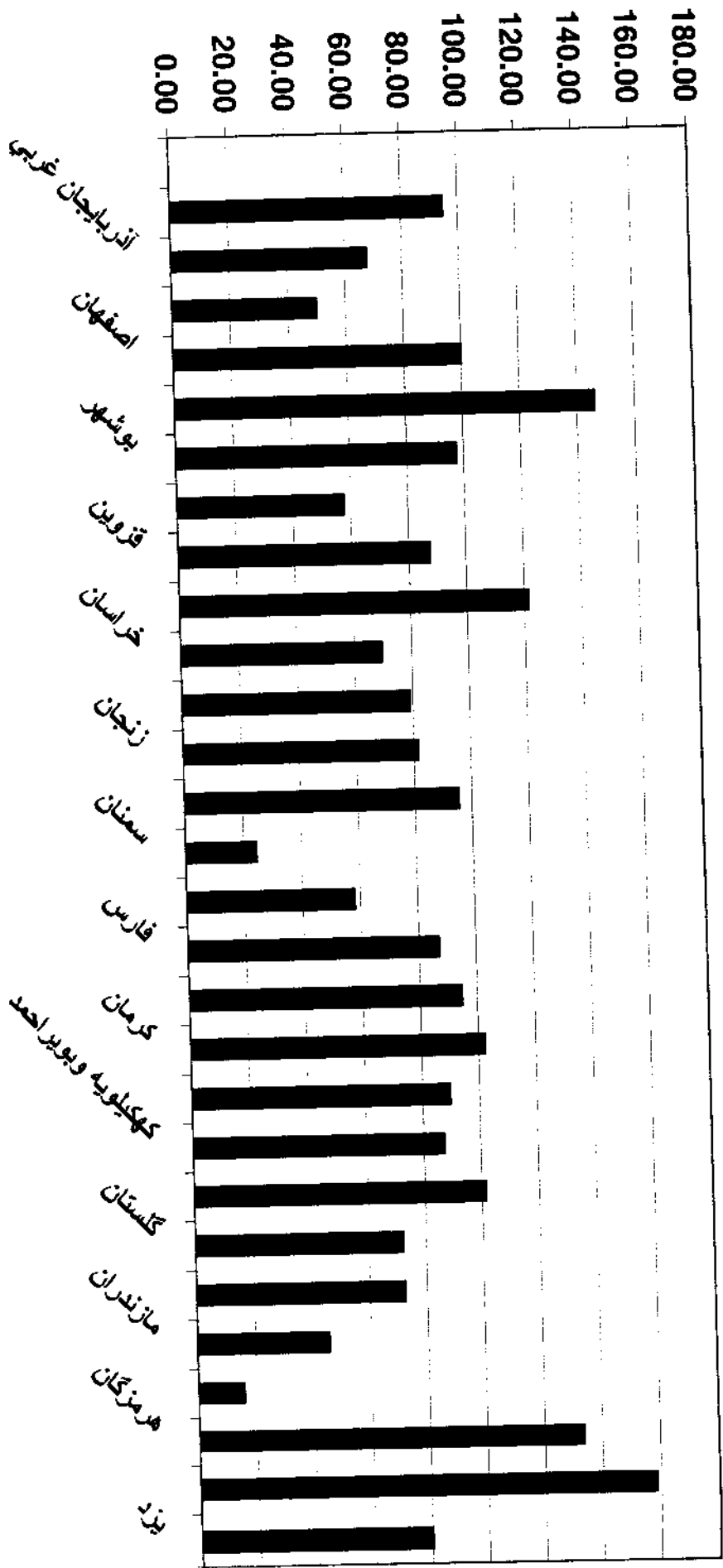
نمودار شماره (۳) نسبت تسهیلات پرداختی به سهمیه استان (درصد)

۴) نمودار شماره ۴ نمایانگر نسبت ارزش طرحهای کامل جهت بررسی در بانک به سهمیه استانها می باشد. این نمودار نیز، میزان دقت عملکرد سازمانهای بازرگانی استانها را به نمایش می گذارد. مطابق این نمودار استانهای همدان، ایلام و هرمزگان به ترتیب ۱۵۸/۵، ۱۴۶/۱ و ۱۳۳/۵ درصد دقت عمل بیشتری نسبت به سایر استانها داشتهاند. استانهای مذکور بیش از سهمیه خود طرح های کامل و بی عیب و نقص معرفی نموده اند. استانهای خوزستان، کرمان، گیلان و اصفهان را نیز می توان جزء استانهای موفق قرار داد، به طوری که توانسته اند حداقل به اندازه سهمیه خود، طرحهای کامل تهیه کرده و به بانکها معرفی نمایند.

استانهای سمنان و اردبیل در پایین ترین سطح قرار گرفته و از کمترین دقت در پذیرش و تکمیل پروندهها برخوردار بوده اند. این امر یکی از دلایل کندی روند اجرای طرح بوده است.

نمودار شماره (۴) نسبت ارزش طرح‌های کامل از نظر مدارک و اطلاعات جهت بررسی در بانک به سهمیه استان

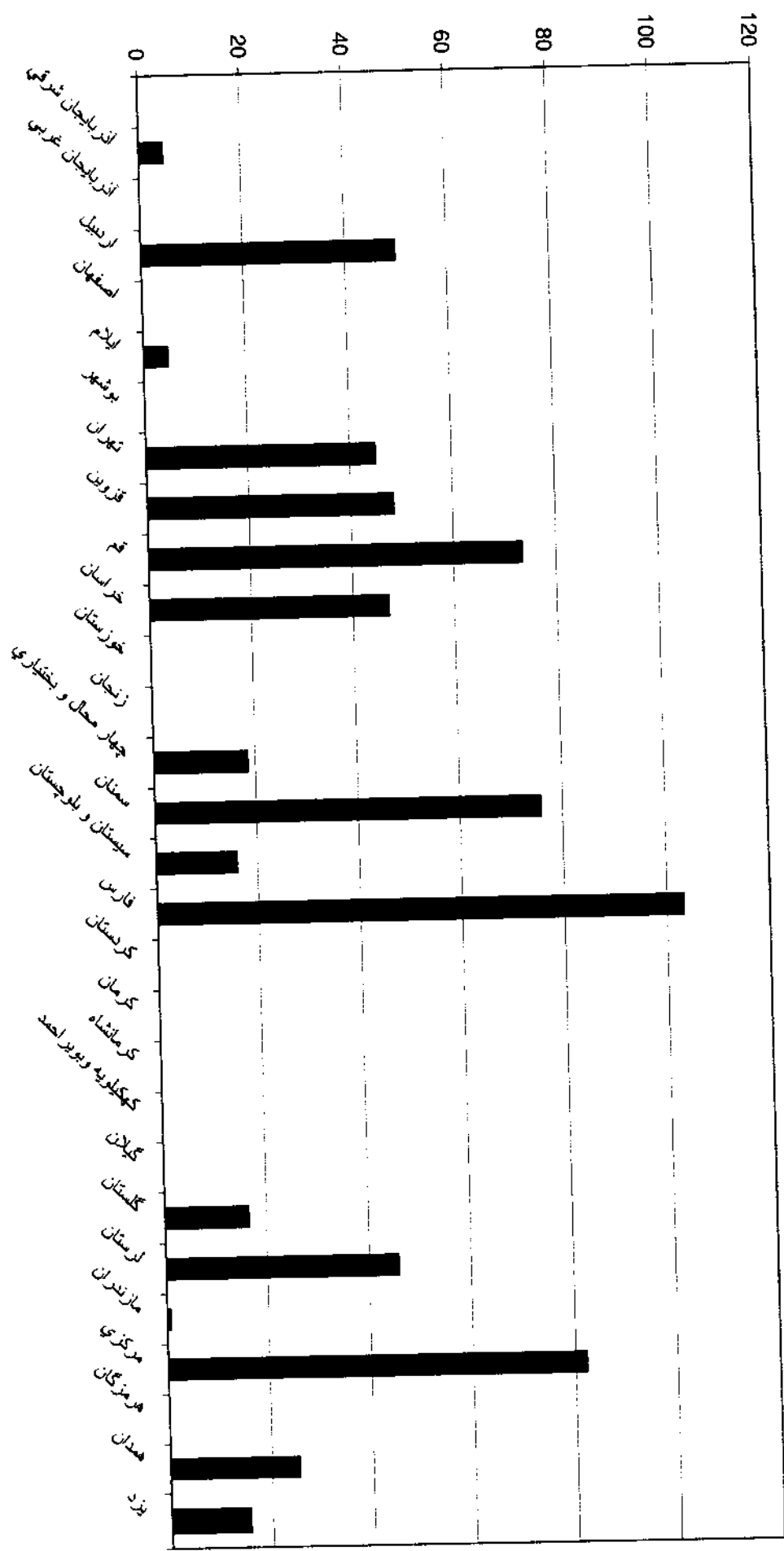

۵- نمودار شماره ۵ نسبت ارزش طرح‌های در جریان تکمیل اطلاعات به سهمیه استان را به نمایش گذاشته است. مطابق این نمودار استان‌های فارس، سمنان و قم بیشترین حجم پرونده در جریان تکمیل اطلاعات را نسبت به سهمیه استان داشته‌اند. در اکثر استان‌ها این شاخص‌ها به صفر رسیده است.

در خصوص استان مرکزی به دلیل تناقض آمارهای اعلامی از سوی بانک، نمی‌توان قضاوت صحیحی ارائه کرد.

در برخی استان‌ها مثل استان فارس دو برابر میزان سهمیه خود، طرح به بانک‌ها معرفی کرده‌اند و تقریباً به میزان سهمیه آن استان، پرونده کامل و تهیه و آماده انعقاد قرار داد و یا قرارداد منعقد شده و پرداخت شده‌اند و در پرونده‌های در جریان همان پرونده‌های مازادی بوده‌اند را به عنوان پشتیبان به بانک معرفی شده‌اند. در استان‌های سمنان و قم روند اجرای کار بسیار کند بوده است که از دید استان بیشترین عامل کندی، به عملکرد بانک‌های عامل نسبت داده شده است.

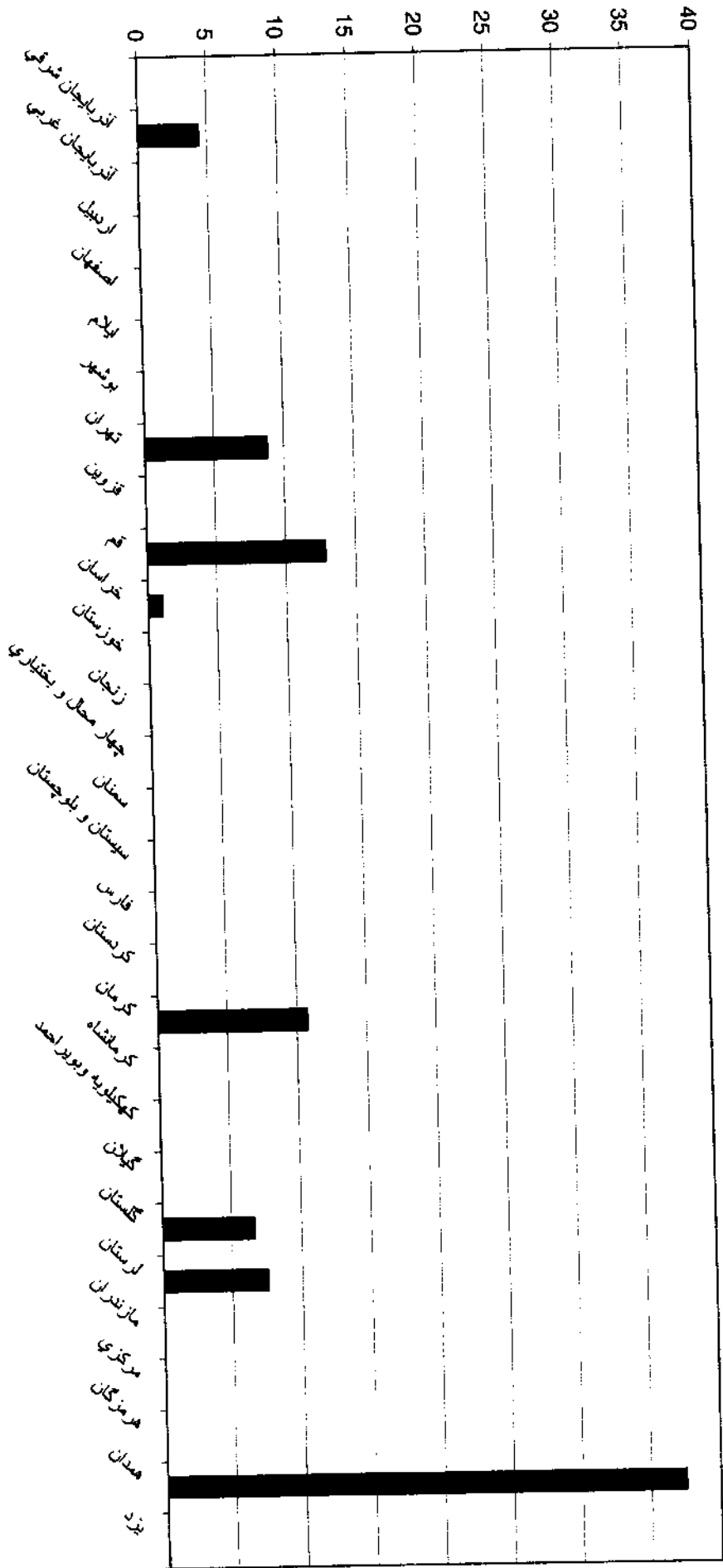
نمودار شماره (5) نسبت ارزش طرحهای در جریان تکمیل مدارک و اطلاعات به سهمیه استان

۶- نمودار شماره ۶ نسبت ارزش طرح‌های فاقد توجیه از نظر بانک به ارزش طرح‌های معرفی شده توسط سازمان بازرگانی را نشان می‌دهد. لیکن با توجه به اطلاعات مندرج در گزارش ارسالی بانک صادرات در خصوص این شاخص‌ها ابهاماتی وجود دارد. به عنوان مثال در استان آذربایجان شرقی تعداد ۱۲۱ طرح به بانک معرفی شده است که از این تعداد ۱۱۵ طرح کامل و ۶ طرح باقی‌مانده در جریان بررسی است و دیگر طرحی باقی نمی‌ماند که بتوان آنها را به عنوان طرح‌های فاقد توجیه نام برد. لذا احتمال می‌رود که در این خصوص بانک اشتباه کرده باشد.

برداشت دیگر از این اطلاعات این است که از تعداد کل طرح‌های ارائه شده به بانک تعداد ۶ طرح فاقد توجیه بوده که عودت داده شده‌اند. اگر این تلقی را بپذیریم باید بگوییم که تعداد پرونده‌های فاقد توجیه در استان همدان نسبت به سایر استان‌ها رقم بیشتری را نسبت به سهمیه آن استان به خود اختصاص داده است در استان‌های قم، کرمان، تهران، لرستان، گلستان، آذربایجان شرقی و خراسان نیز درصدی از پرونده‌های فاقد توجیه بوده‌اند. در سایر استان‌ها چنین مشکلی وجود نداشته است.

نمودار شماره (۶) نسبت ارزش طرحهای فاقد توجیه از نظر بانک به ارزش طرحهای معرفی شده توسط سازمان بازرگانی

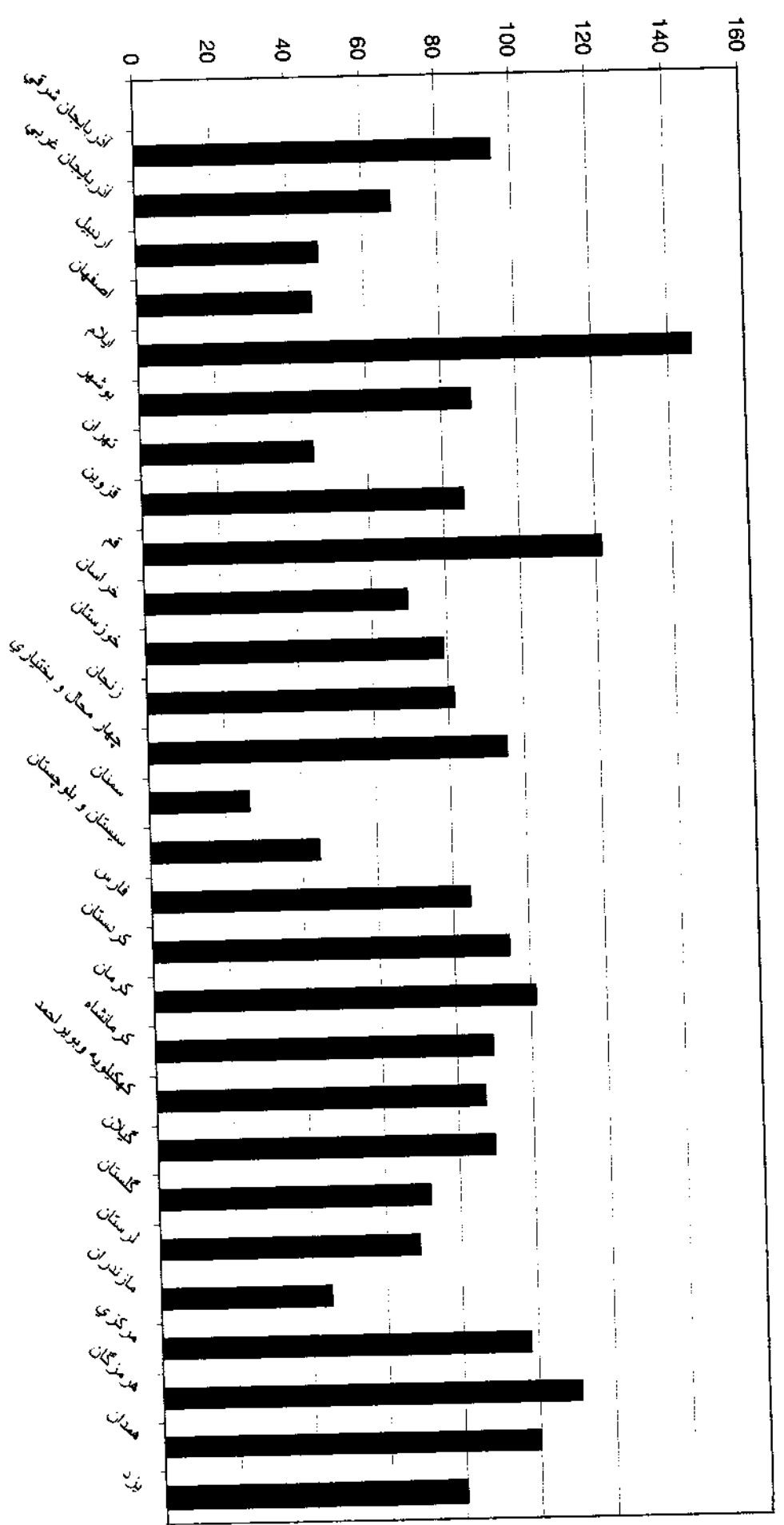
۷- نمودار شماره ۷ نسبت طرح‌های تایید شده در بانک به سهمیه استان را نشان می‌دهد. این شاخص و شاخص نسبت ارزش تسهیلات پرداخت شده به سهمیه استان، گویاترین شاخص‌هایی هستند که می‌توانند عملکرد بانک‌های عامل را مورد ارزیابی قرار دهند. این نمودار نشان می‌دهد که چه تعداد از طرح‌ها، تایید شده و آماده پرداخت می‌باشند و یا پرداخت شده‌اند.

همانگونه که نمودار نشان می‌دهد بیشترین تعداد طرح‌های تایید شده نسبت به سهمیه استان، در استان‌های ایلام، قم و هرمزگان و کمترین تعداد مربوط به استان سمنان است.

در استان سمنان شعب بانک عامل بعد از گذشت حدود ۲ سال نتوانسته‌اند حتی ۲۵ درصد از پرونده‌های معرفی شده را بررسی و به تایید برسانند و حدود ۷۵ درصد از پرونده‌ها در این استان، جزء پرونده‌های در جریان بررسی قرار دارند. همین مسئله موجب می‌شود تا سهمیه استان به موقع جذب نشود و لذا ضرورت دارد مسئولین بانک ضمن انجام تعهدات خود، سرعت کار را بالا ببرند.

این مشکل تا حدی در استان‌های تهران، سیستان و بلوچستان، اصفهان و اردبیل نیز مشاهده می‌شود، به طوری که طرح‌های تایید شده در این استان‌ها به ۵۰ درصد نیز نرسیده است.

نمودار شماره (۷) نسبت ارزش طراحی تایید شده در بانک به سهمیه استان

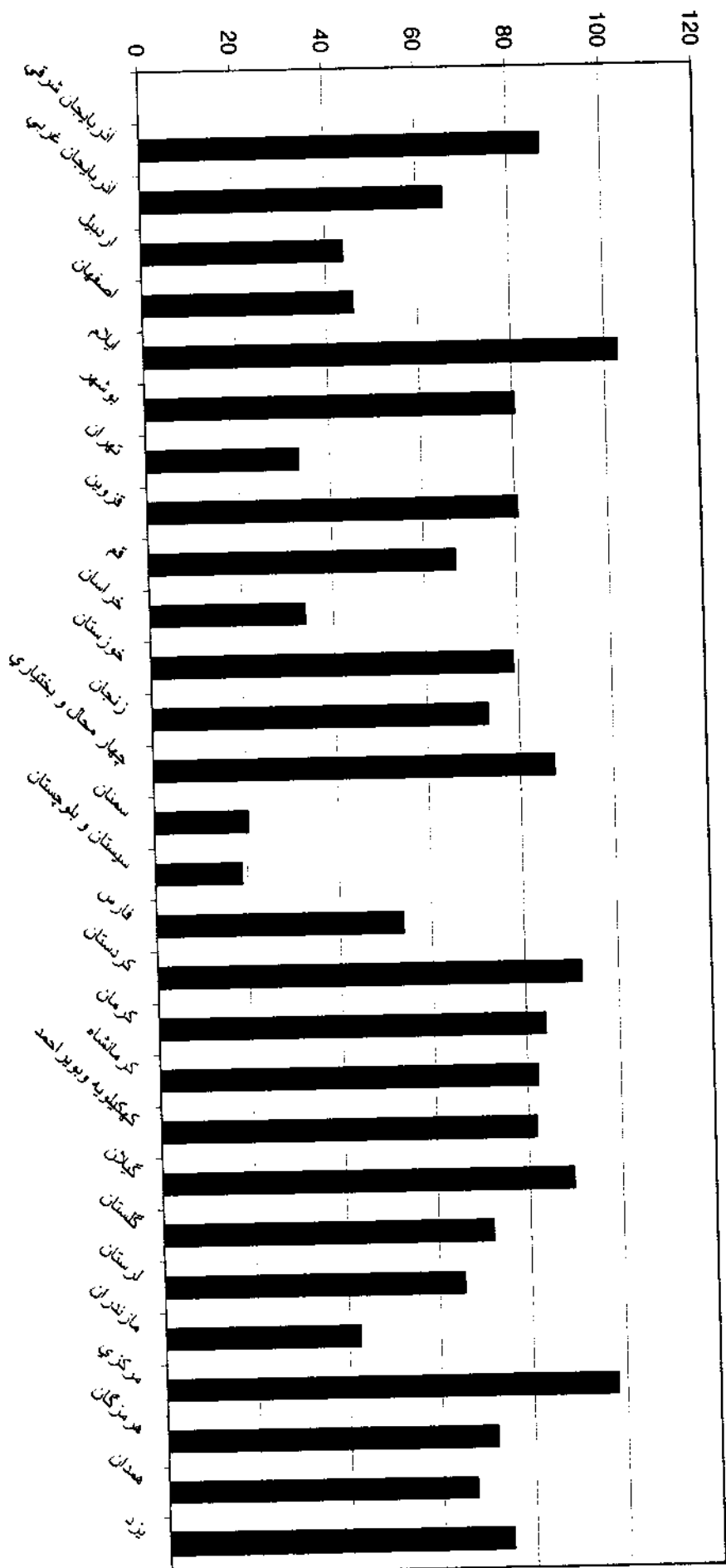
۸- نمودار شماره ۸ شاخص نسبت ارزش قراردادهای منعقد شده در بانک به سهمیه استان را نشان می‌دهد. این شاخص نیز عملکرد شعب بانک عامل استان‌ها را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد.

مطابق این نمودار استان‌های ایلام و مرکزی بیشترین نسبت و استان‌های سیستان و بلوچستان و سمنان کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند.

پس از گذشت حدود ۲ سال از اجرای طرح، متأسفانه در استان‌هایی چون خراسان، تهران، سمنان و سیستان و بلوچستان قرار دادهای منعقد شده به ۴۰ درصد سهمیه استان نیز نرسیده‌اند در مجموعه استان‌ها میزان قراردادهای منعقد شده به ۶۵ درصد نرسیده است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که شعب بانک‌های عامل طرح‌ها را با کندی پیش می‌برند و تعهدات خود را به خوبی عمل نمی‌نمایند.

در مواردی نیز سازمان‌های بازرگانی استان‌ها با کم کاری موجب کند شدن روند کار شده‌اند مثلاً استان مازندران تاکنون نتوانسته بیش از ۳۰٪ سهمیه خود، طرح پذیرش نموده و به بانک معرفی نماید.

نمودار شماره (۸) نسبت ارزش طرح‌های قرار داده منعقد شده در بانک به سهمیه استان

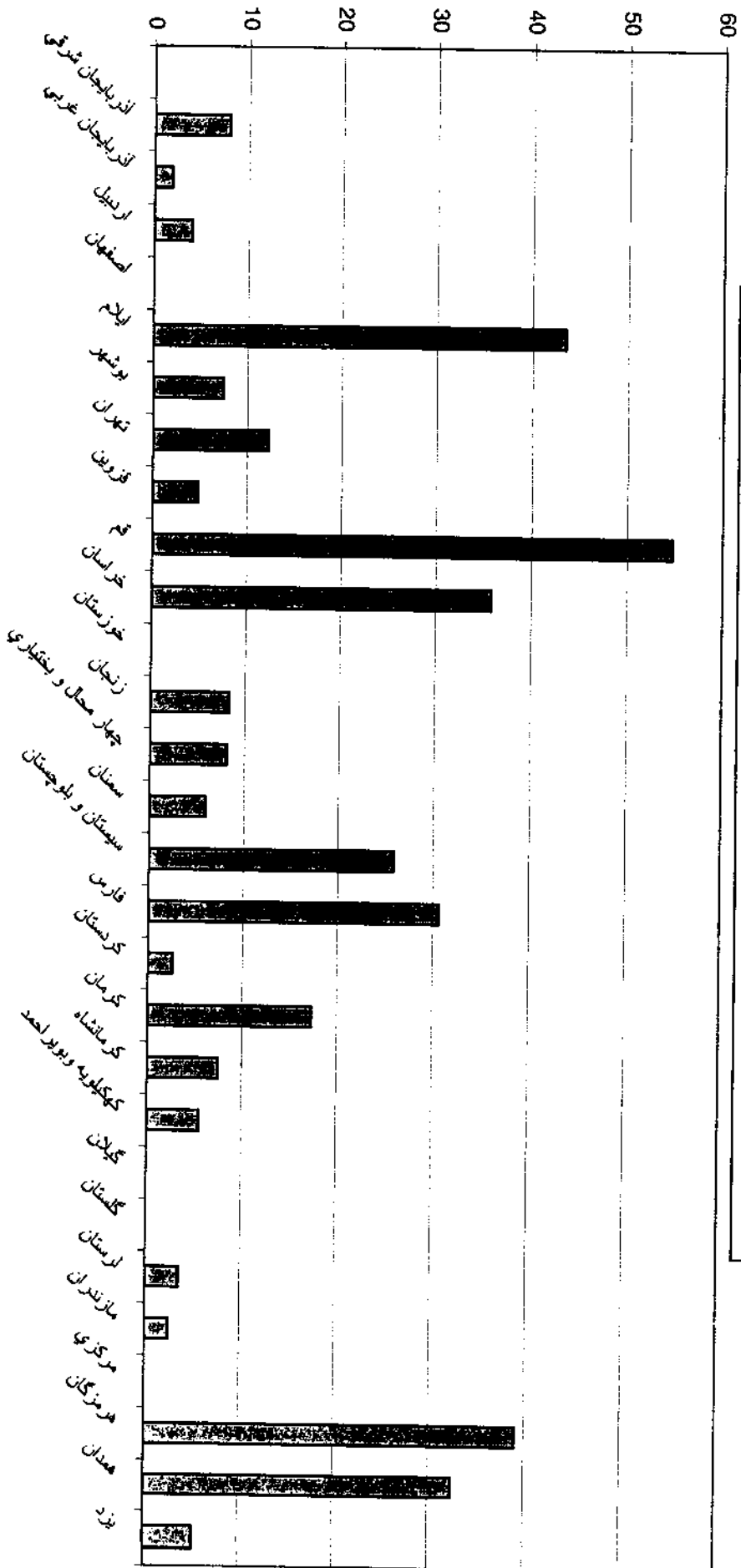

۹- نمودار شماره ۹ شاخص‌های نسبت ارزش طرح‌های آماده انعقاد قرارداد در بانک به سهمیه استان را نشان می‌دهد و بیانگر این است که چه درصدی از طرح‌ها به مرحله انعقاد قرارداد رسیده‌اند.

این شاخص نیز، عملکرد سازمان‌های بازرگانی و شعب بانک‌های عامل در استان‌ها را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

مطابق این نمودار استان‌های قم، ایلام و هرمزگان بیشترین رقم را به خود اختصاص داده‌اند و در برخی از استان‌ها این رقم به صفر رسیده‌است. البته بالا بودن این شاخص در بعضی از استان‌ها همچون ایلام، دلیل‌کندی کار از سوی سازمان بازرگانی استان نیست چرا که به اندازه سهمیه استان، طرح پذیرش و قرارداد آنها منعقد شده است و طرح‌های جدید به عنوان ذخیره به بانک معرفی شده‌اند.

نمودار شماره (۹) نسبت ارزش طرح‌های آماده انعقاد قرارداد در بانک به سهمیه استان

مشکلات و تنگناها

از زمان تصویب و تخصیص اعتبارات بند ح تبصره ۳ بودجه سال ۱۳۸۲ بیش از ۲۴ ماه می‌گذرد لیکن متأسفانه به دلیل مشکلاتی که در ذیل به آنها اشاره می‌شود، تاکنون بیش از ۵۰ درصد از اعتبارات جذب نشده است.

۱- عدم تخصیص کامل اعتبارات تصویب شده از سوی دولت:

حمایت دولت در سال‌های اخیر از بخش‌های صنعت و کشاورزی خصوصاً در جهت نوسازی و توسعه آنها، آثار قابل توجهی را به دنبال داشته است. این در حالی است که بخش اصناف برغم برخورداری از سهم بیش از ۱۷ درصدی از تولید ناخالص مالی، بدلیل عدم توجه مناسب به آن در تنظیم سیاست‌های حمایتی عملاً دچار عقب‌ماندگی نسبتی در اغلب زیر ساخت‌های لازم بویژه کاربری تجهیزات و فن‌آوری مورد نیاز در کارگاه‌های تولیدی صنفی شده است.

برای اولین بار تخصیص ۲۵۰ میلیارد ریال تسهیلات تکلیفی در قالب بند ح تبصره ۳ قانون بودجه سال ۱۳۸۲، هر چند از تناسب وزنی در مقایسه با نیازمندی شدید این بخش به منابع مالی لازم جهت توسعه سرمایه‌گذاری اشتغالزای برخوردار نبوده است، لیکن به عنوان اولین گام در مسیر توجه بیش از پیش برنامه‌ریزان اقتصادی کشور به بخش بازرگانی خصوصاً بنگاه‌های تولیدی صنفی، امیدواری‌هایی را در جهت ایجاد بستر مناسب برای نوسازی این شبکه‌ها از یک سو و ایجاد

فرصت‌های شغلی ارزان و پایدار و نوسازی ابزار و ماشین‌آلات مورد استفاده از سوی دیگر، فراهم نمود.

اختصاص این تسهیلات حداقلی نیز با استقبال چشم‌گیر و موثر صنوف تولیدی برای سرمایه‌گذاری مولد و اشتغالزا مواجه شد، به طوری که این بخش از اصناف، با سرانه کمتر از ۵۰ میلیون ریال سرمایه‌گذاری به ازاء ایجاد هر فرصت شغلی، مدعی ارزان‌ترین بخش برای سرمایه‌گذاری اشتغالزا است.

از سوی دیگر هدف گذاری برنامه چهارم توسعه درخصوص دستیابی به نرخ ۸٪ رشد اقتصادی به ویژه تامین ۲/۵ درصد از نرخ رشد مورد نظر از طریق افزایش بهره‌وری منابع، توجه جدی‌تر سیاست‌گذاران اقتصادی کشور به تقویت و اعمال راهبردهای حمایت از بخش کمتر توسعه یافته اصناف را دو چندان می‌نماید.

این در حالی است که نه تنها ۴۰ میلیارد مانده اعتبارات بودجه سال ۱۳۸۲ واریز نشده است بلکه در سال ۱۳۸۳ به رغم برنامه‌ریزی، انتظارات و امیدواری‌های ایجاد شده درخصوص تداوم روند رو به رشد نرخ سرمایه‌گذاری در بخش بنگاه‌های صنفی تولیدی، شاهد حذف کامل این تسهیلات از سوی دولت بوده و عملاً وزارت بازرگانی به عنوان متولی بخش اصناف از حداقل ابزار اجرایی لازم جهت پیشبرد اهداف توسعه‌ای در بخش اصناف محروم گردیده است.

این در حالی است که در صورت حذف تسهیلات مذکور بخش اصناف که به دلیل ضعف حمایت دولت در سال‌های گذشته از آسیب پذیرترین بخش‌های اقتصادی کشور محسوب می‌شود با تحدیدها و مشکلات جدی از جمله حذف فرصت‌های شغلی دست به گریبان خواهد بود.

۲- عدم ابلاغ به موقع آیین‌نامه‌های اجرایی مربوطه:

در سال‌های گذشته علی‌رغم اینکه تاکید می‌شود که سازمان مدیریت حداکثر ظرف یک ماه آیین‌نامه اجرایی تبصره ۳ را ارائه دهد لیکن آیین‌نامه مذکور بعد از گذشت چهار ماه از سال ارائه می‌شود و پس از طی پیچ و خم‌های اداری، ارسال به بانک مرکزی و سپس به بانک‌های عامل تقریباً پس از ۶ ماه از سال به وزارت بازرگانی ارائه می‌شود، که عملاً نیمی از زمان اجرایی کار این‌گونه تلف می‌شود و همین مساله موجب کندی روند اجرای طرح می‌شود.

۳- اعمال نرخ‌های سود متفاوت توسط شعب بانک عامل:

با وجود اینکه در آیین‌نامه اجرایی و دستورالعمل‌ها و مصوبات مربوطه صراحت بر نرخ سود ۱۶٪ تسهیلات مذکور است، لیکن تعدادی از شعب استانی بانکها از درصدهای سود بالاتری در پرداخت تسهیلات فوق استفاده می‌نمایند.

۴- درخواست وثیقه ملکی توسط بانک:

تعدادی از شعب بانک‌ها برغم اعلام بانک مرکزی درخواست وثیقه ملکی می‌نمایند و امر پرداخت تسهیلات را با مشکل مواجه ساخته و باعث کندی روند اجرای طرح می‌شوند.

۵- درخواست وثایق سنگین و نامتناسب با میزان تسهیلات:

در این خصوص نیز مطابق مکاتبات واصله از استان‌ها تعدادی از شعب استانی بانک‌ها درخواست وثایق سنگین و نامتناسب نموده و در نهایت باعث شده که متقاضیان یا از دریافت وام منصرف شوند و یا عملاً بخش عمده‌ای از وقت و انرژی خود را صرف تامین وثایق و ضامن نمایند.

۶- عدم پذیرش طرح توسط بعضی از شعب بانک‌ها:

با وجود آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و مصوبه‌های متعدد، متأسفانه بعضی از شعب بانک‌ها به طور کلی از پذیرش طرح‌ها خودداری می‌نمایند.

۷- وجود ابهام در دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های اجرایی:

وجود ابهام در آیین‌نامه‌ها و مصوبات باعث بروز مشکلاتی شده است از جمله ابهام در خصوص زمان بازپرداخت تسهیلات که در بعضی از شعب به صورت یکنواخت اعمال نمی‌شود.

۸- تفاسیر متفاوت از دستورالعمل‌ها و مصوبات توسط شعب بانک‌ها:

به کرات شاهدیم که شعب بانک‌های عامل، تفاسیر متفاوتی از مصوبات ارائه می‌نمایند. بویژه نوع برداشت آنها در خصوص تولیدی بودن واحد صنفی از مهمترین این مشکلات است.

۹- بلوکه کردن قسمتی از وام:

بعضی از شعب اظهار داشتند که بعد از پرداخت، قسمتی از وام را باید در حساب خود بلوکه نمایند و متقاضیان حق برداشت آن را ندارند.

۱۰- سپرده گذاری قبل از دریافت تسهیلات:

بعضی از شعب اظهار داشته‌اند که متقاضیان باید قبل از دریافت تسهیلات، سپرده‌گذاری داشته باشند و کارکرد آنها با بانک مثبت باشد در غیر این صورت تسهیلاتی پرداخت نمی‌شود.

۱۱- کندی عملیات بررسی، انعقاد قرارداد و پرداخت تسهیلات در شعب بانک‌ها:

همانگونه که در جدول شماره یک نشان داده شد در اکثر استان‌ها، بررسی پرونده‌های متقاضیان توسط بانک‌ها ماهها طول می‌کشد.

۱۲- تناقضات آماری در گزارشات ارسالی از بانک صادرات می‌باشد

این تناقضات باعث می‌شود کارشناسان نتوانند به طور منطقی و صحیح عملکرد سازمان‌ها و شعب بانک‌های استان‌ها را مورد ارزیابی قرار دهند.

پیشنهادات و راهکارها

با توجه به مشکلات پیش گفته می‌توان پیشنهادات زیر را ارائه کرد:

۱. اختصاص باقی‌مانده تعهدات از سوی دولت و همچنین حمایت‌های بیش از پیش

دولت از بنگاه‌های کوچک و متوسط SMEs

۲. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و بانک مرکزی در تهیه آیین‌نامه‌ها و

دستورالعمل‌های اجرایی خود سرعت بخشند به طوری که در مدت زمان مقرر

به دست متولیان نهایی برسد تا آنها بتوانند نسبت به امورات اجرایی، در زمان

مقرر برنامه‌ریزی نمایند.

۳. سیستم اجرایی و نظارتی قدرتمندی مشخص شود تا در تمام مراحل اجرایی

طرح بر دستگاه‌های متولی و مسوول، نظارت و کنترل داشته باشد.

۴. دولت ترتیبی اتخاذ نماید که این حمایت‌ها را در اختیار صندوق سرمایه‌گذاری

اصناف یا بانک اصناف قرار دهد تا با توجه به آشنایی نزدیک با مشکلات اصناف،

نحوه تخصیص با عدالت بیشتر و فارغ از مشکلات بروکراسی اجرا شود.

با توجه به رویکرد جهانی به حمایت از بنگاه‌های متوسط و کوچک

حمایت‌های دولت‌ها از بنگاه‌های کوچک و متوسط می‌تواند در زمینه‌های ذیل

انجام شود.

- **اعطاء وام و اعتبارات:** صاحبان این بنگاه‌ها عمدتاً افرادی هستند که توان

مالی اندکی دارند لذا کمک‌های مالی به این بنگاه‌ها می‌تواند بهترین روشی

ایجاد زمینه رشد و توسعه آنها باشد

- توسعه تکنولوژی: ارائه روش‌های جدید تولید و همچنین در اختیار گذاشتن ماشین‌الات پیشرفته می‌تواند نقش موثری و مفیدی در توسعه بنگاه‌های مذکور ایفاد نماید.
- ارائه خدمات مشاوره‌ای: بسیاری از دولت‌ها می‌کوشند با ارائه رایگان خدمات در زمینه‌های مدیریت، امور مالی، فعالیت تجاری و بازاریابی، بنگاه‌های مزبور را تقویت نمایند.
- ظرفیت‌سازی عملی: در شماری از کشورها برنامه‌های تنظیم و اجرایی شود که در قالب آنها، میان بنگاه‌های کوچک و متوسط از یک سو و مراکز علمی و دانشگاهی از سوی دیگر تعامل برقرار می‌گردد. آموزش و پژوهش از زمینه‌های عمده این همکاری است.
- توسعه آموزش: برنامه‌های آموزشی در همه زمینه‌های مورد نیاز آنها برای بنگاه‌های مزبور برنامه‌ریزی و به طور مداوم در اختیار آنها قرار گیرد.